

Bu zəfər donu geymiş bir ilin sevinci içində əlbətə, yada düşən, göz öünüə getirdiyimiz gözəlliklər arasında əsas yeri şeir tutur. O düşüncəmizin, zövqümüzün şeir guşəsində təbi ki, dost şairlərin öz yeri var; şair Əli Mahmud qələm dostumuzdur. Amma onun haqqında düşünərkən nə etsəm də, hayana baş vursam da önce baş redaktoru olduğu "Qarabağa aparan yol" qəzeti məni bir ahamruba kimi çəkir özünə. Nəhayət anlayıram ki, qəzətdən başlamaq lazımdır... bizi tanışdırın, yaxınlaşdırın, sonda bir əqi- də, məslək dostuna çevirən qəzətdən.

Əvvəller qəzətin adında bir qəribəlik görür, onun adını redakte etmek fürsəti arayırdım. Lakin Fariz özünəməxsus təmkinlə: Əli müəllim bu adı sevir. Bir də Qarabağsız olmaz, Əli müəllim üçün Qarabağsız heç nə mümkün deyil. Axır ki, fikir tərəddüdlərimə son verdim, adlıq cümlə şəklinde olan bu ada öyrəsdim. Qəzətin redaksiya otagi tezliklə mənə də bir oxu zali, kitabxana, nə bilim, qonaqpərvər dost evi kimi doğma ocağa çevrildi. Gözlərimiz önündə doğulub işq saçı, böyük azərbaycanlıq ideo- logiyası yolunda olan bir qəzətdən danişarkan nədənə həm kədərləi səhifələr çevirməli olur, həm də qururlu duyular ilə dolursan. Ele o gündən mən də bu yolu tutub düz Qarabağacan getmək, Kirs dağına qalxmaq, "Üç Mix", "Sanibaba" yayalalarında yaylamaq, "Ərimgəldi" qayasında intizar çəkmək istədim. Qəzət səif o mövzular dileyir ki, sade dille desəm: yəni, o əziz yurdumuzu nə unutmayaq, nə də o gözəl ellərimizin getməsile barişa bilməyək. İtirilən torpaqlarımızın xatirəsinə bəi an olsun yaddan çıxmışına dözməyək, nəcə ki, dözmədik... Nəcə ki, barışmadıq da, dözmədik də.

Bu qəzətdə mənim həmfikirlərim, eləcə də düşüncəmə, zövqümə hörəmət edən, öz növbəsində mənim də yürüdükləri xəttinə, üslubuna saygı bəslədiyim insanlar çalışmaqdır. "Qarabağa aparan yol" gözərim öündə yarandı, işğini saçdı. Redaksiya özü mənə elə o vaxtdan balaca bir Qarabağ guşəsini xatırlatmağa başladı. Burada el-oba hesrətləri görür. Cox keçmədən səhəbət gəlib şirin anları üstüne çıxırdı. Bura- daki görüşlər mənə bu redaksiyanı doğma yerim-yur- dum, obam qədər məhrəm edirdi. Var olsun bu səde güzərən içində "ev" adlı böyük məsələlərin ağırlığına umuzunu dayayanlar. Tək bir guşəsinin deyil, Vətənin hər tərəfinin, hər bir bucağı- nın kişi qeyrətini çəkənlər...

Var olsun Qarabağ yoluna sədaqət, vəfa göstərən qələm sahibləri, ağırların, acıların, məhrumiyətlərin verdiyi çətinlikləri eyninə almayan bələ fedakar qələm dostlarımız. Əziz dostumuz Əli Mahmud da etrafına məhz bələ qələmdəşləri toplayıb məsləkinə, yoluna tən gələn gəncləri. Qəzət 30 ilə yaxın bir müddətə ağır həsət yünüň çəkə-çəkə yol gəlib, "Xarı bülbü'l" festivalı, "Vaqif poeziya günləri", Şuşa zəfərinə qedər... Hərbi qüdrətimizin davamı - Şuşa- daki zəfər təntənəsində, 30 illik sükünt öz bayram hay- harayı ilə qovub dağıdan "Vaqif poeziya günləri"ndə - o möhtəşəm tədbirdə dostumuz Əli Mahmud da iştirak edirdi. Sənki biz də onunla dəvəti, onunla iştirakçı idik. Əylib payız baharı ilə qovu- şan Cıdır düzü çəmənliliklərində inci toplayırmış kimi fərəh içinde çiçəklər döşürdüük. Sevinci sevincə qatarkən o artıb sel olarmış; gəldi bizi başına yığıdı, Qarabağ eşqinə Bayandır xanın bayram süfrəsindən açdı, yedirtdi-icirdi. Qədim-qayım yurd yerlərini ziyanət edər- ken gözləri dolmuşdusa da o gün par-par parlayan səmanın, öz isti təbəssümünü saxavətə bəşər edən gən- şin sevinci qəlbine nəğmə sevinci doldurmuşdu amma. Gözləri dolmuşdusa da ruhunda bir zəfər çırığı yan- dırmışdı bu toy-büsət fərəhi. Bu çaraq Şuşada, Şuşanın dağlarında, Cıdır düzündən üzü Topxana məşələrinə baxarkən dəha da gur bir işqla şöleləndi, yandı; həyata həyat qatıldı. Bu ruhumuzun, ruhumuzla birgə bədəninizdən də dincələb aram ol- duğu gün idi. Səmadaki qatlarlaşış ucun quşların bəxt- ver-bəxtərə süzüsməsi, payla- şan çiçəklərin rənglərinin bir dəha elvanlaşması... hamisi təbietlə insanın burada sevinclərinin bir-bi- rine qarışdırımdan xəbər ver- rirdi. Bir qanadlı ifade düsür yadına, amma onu azca dəyişdirirəm: "Şuşanı, dağları görməmişənse, de- mə ki görmüşəm Azərbaycanı".

Qarabağ şair gözündə; öz zəfəri, öz bayramı ilə...

Amma sözün gerçək mənəsində hicranı, həsətin od vurub yandırıldığı illər də vardi, olmuşdu, yaddaşda idi. Biliyəm ki, həssas, həm də kövək bir insan olaraq tanıdığım Əli müəllim xəyallarında yaşatdığı yaralı, nisgillili xatirələrin cana gəlməsi, o ağır ayrılıq illərinin şairin qəlbində açıldığı şırmılların sağalması isə xeyli vaxt istəyəcək.

Az qala 30 ilə gəlib çata- tan yaxıcı, üzüçü həsərət, doğma torpaqlar, bir vaxt qədəm-qədəm gəzdiyi- gərdüyü yurdundan ayrı düşmək də ona sözsüz ki, ayrılıq neğmələri yazdıracaqdı:

Şuşa şəhərlərin baş şəhəriydi,

Yaddaş şəhəriydi, daş şəhəriydi.

Güneş güləllərini öpə bilir- di,

Ulduzlar göz yaşı sapə bilirdi.

O Qızıl qayası səs qülləsiydi,

Allahın sonuncu möcüzesiydi.

Əli Mahmud Vətən sev- dali, Vətən ünvanlı bir şair- dir. Üzən adamdır, hər sə- rində, hər misrasında mən- hus düşmənin yaraladığı, tapdaq-tapdaq əzidiyidən doğma yurd yerinin ağrısı dili gəlib danişir. Deyir ki, böyük zəfərimiz, qələbəmizə yetməyimizdə ilk növbədə Azərbaycan əsgərinə, Azərbaycan ordusuna, Ali bəş komandana və onun yürüdüyü bəyənəlxalq əhə- miyyətli siyasetə borcluyuq. Şairin sözüne qüvvət olaraq deyim ki, həm də biz bütövlükde xalq olaraq bir yurumraq kimi birləşib bir ol- duq o herb meydanında. Ədəbiyyatımızla, mədə- niyyətimizlə, elmimizlə bütövlükdə səfərbər olduq o açıq savaşa. Televiziyamız, radiomuz, mətbuatın bütün sahələri, əli qələm tutan hər kəsimiz, hər kəs bu savaşda döyüdü. 30 il dönyanın ədalətinə bel bağladıq, Vətən savaşında da, qələbəmizdə də kimsənin payını kəsib kiçildə bilmərik. Döyüşənlərin sırasında, zəfərə imza atanların sırasında Əli müəllimin də şeirlərində ruh verib, can verib yaratdığı əsgəri vardi. Onu dinleyək:

Vətəne, bir gülə gülə dəyərse,

Bütün ömrüm boyu gü- nahkaram mən.

Bu torpaq mənə də oğul deyibse,

Oğulun gözündə yaşayır Vətən.

Odur ki, adında Qarabağ adı daşıyan qəzətimiz "Qarabağa aparan yol"un yükü də daha ağır idi. Bütünlüklə Qarabağa, onun

qayğılarına, habelə mədəniyyətinə, tarixinə aid mövzuları işıqlandıran qəzət haqqında həmişə arzulamışam ki, Qarabağ zəfərlərini işıqlandırığı günün də sə- detini yaşamaq ona qismət olunsun. Budur, indi həmin günlər gəlib catib. Lakin yə- ne durub demək olmaz ki, qəzət öz missiyasını yerinə yetirib, gəlib mənzil başına yetişib. Çünkü "Qarabağa aparan yol"un missiyası da- ha böyükdür. Şah babamızın qılıncının su içdiyi ərazi- lərimiz xəritəmizdə bütöv- leşməyənə qədər "Qara- bağa aparan yol" da mənzil başına yetdim deye bilməz. Belə biliyəm ki, qələm dəstum Əli Mahmudun illərin ağrı-acısına qatlaşaraq mütemadi nəşr etdirdiyi qə- zət dövlətçilik prinsiplərinə, milli mentalitetimizə, milli varlığımıza, milli əxlaqımıza bundan sonra da sədaqətə xidmət etmək ezməndir. O da həqiqətdir ki, torpaqlarımızın işğal edildiyi 30 ilə ya- xın bir müddət ərzində qə- zətin problemi təkce Qarabağ problemi deyildi, çünkü Azərbaycansız Qarabağ, Qarabağsız da Azərbaycan ola bilməzdi. Bu üzdən dai- ma harda olmasından asılı olmayaraq Azərbaycan in- sanının taleyi, gələcəyi mə- sələsi "Qarabağa aparan yol"un gündəlik səhifələrin- də işıqlandırıldı. Qəzətde mənəviyyat məsələri, yeni insan tərbiyəsi ən müxtəlif mövzuların ana xətti kimi görüñürdü. Görünürdü, amma Qarabağ baş mövzu idi:

Şanıbaba bu dağların ulusu,

Çarıqbulaq bulaqların suisu,

Bu yerlərdə gülən ürək- dolusu,

Qayalarda səsin qalar əbədi

Mənim Şuşam qədim sənet məbədi.

Yadımdır, tədbirlərin birində xəfifcə bir tə- bəssümə cibindən Şuşada- ki mənzilinin açarlarını çıxarıb göstərmişdi. Ümildə qo- runan o açarları bir gün geri döncəyimizə işarə idi, o çağlara böyük inam tərbiyə edir, qəlbərimizdəki şübhəni vurub çıxarırdı. Şair hər zaman çalışıb ki, qəzətde dərc olunan yazılar ruhne- vaz, nikbin ovqata köklən- sin. Ümidsizliyi, bədbinliyi, nə də küskünlüyü heç vaxt yaxına qoymayıb - nə özünün, nə də naşiri olduğu qəzətin.

Amma xatırlatdığım o görüşdəki çıxışı dinləyiciləri yaman kövrəltmişdi. Sanki bu anda dərd ilə diz-dize oturub qalmışdilar... Şairin izti- rablı hali hamının yadına bülbülləri tərk edib getmiş

viranə bağları salmışdı. Da- ha necə olmaliydi; həm şair olasın, həm də bir ev böyükü kimi öz evinə açarı- ni gözdağı kimi saxlayıb özünlə gəzdiyəsən, buna dözmək varsa, dözen varsa... daha sözüm yox.

Şeirlərinde, yaradıcı- lığında Qarabağın poetik iz- harı, dəqiq salnaməsi, əzbə- rə bildiyi tarixi var. Bu səbə- bdən həqiqətlərə, gerçikliklərə daha bir qədəm də ya- xın olan həssas bir şairin könləhələrihopan şeirlərinə kədər, ağrı qonmazmı? Axi ayrılıq müddəti uzandıqca ümidi, təsəlli də kəsilsə, azalarmış. Bunlar şeirə çə- rirlərən bilirsən yara nədir, yaralanmaq nədir:

Bir körpə görmüşəm gözlərində yaş gilələnmişdi, elə bil körpənin gülüşü gülələnmişdi.

Şairin belə beşik baş- dənək laylalar misalı təsirli, yanlılı şeirləri çıxdır. Təkə şeirlərində deyil, bə- dili publisistik yazılarının özündə də el-oba dərđinin təsiri, acı həqiqətləri var. Erməni vəhşiliyi, onların tö- rətdiyi Xocalı dəhşətləri şairin misralarına da vəhşət rə- nigi qatıb.

Bu misralar Ana tariximi- zi qana boyayan fəlakətlərin bədiyyata çevrilən üzü, silin- məz yaddaşlıdır. Şairin məq- sədi də yaddaşlı olmaya, it- məyə qoymamaqdır. Yad- daş kirşəlsə, bundan qarı- düşmən qazanacaqdır, şair bundan əmindir. Əli Mah- mud əqidəsində də, də- düşüncəsində də, qələminin yaddaş gücündə də dönməz, ötkəm, barışmaz bir şairdir.

Əli Mahmud heç də təq- vim şairi deyil yəni vətən, yurd sevgisi bu 30 illik tarixə siğmayır heç də. Gənclik il- lərində yazdıqı misraları ta- tilıram. Şair 1977-ci ildə qələmə alınıb. Bu, o dövrlər idi ki, sən tarixi torpaqlarının əzəli ərazilərə malik xəritəsi haqqında danişa bilməzdin. Amma qorxulara, qadağala- ra baxmayaraq tarixçilərin demədiyi Əli Mahmud deyib:

Deyirəl ki, Vətənimiz böyük olmuş. Həni Vətən?

Xəritədə parası var. ...Mən biliyəm kimliyimi, Məni məndən gizlət- məyin,

Məni belə inlətməyin.

Şairin belə bəndləri, be- lə misraları ara-sıra deyil, şeirlərinin mövzu, məhiyyət dərinliyini ifade edən belə misraları çox-çoxdur. "Və- təndəş şair"imiz deyə bi- ləcəyim şairimizin əsgəri

ruhda, qələbə inamlı bir şei- rini oxuyum size:

Mən əsgər gedirəm, da- rxıma, ana,

Mənə tapşırırsan axı Və- təni.

Südünə and olsun, inan oğluna,

Gözümün içində gizlə- rəm səni.

Şair o məsuliyyətə işarə edir ki, əgər yağı düşmən evimizə gülə atmaq qədər həyətzələşibsa, o hamının, hər kəsin yerinə fedakar əsgəri ilə birgə özünü gü- nahkar hesab edəcəkdir. Şairin ciyinlərinə qoyulan vətəndəşlik yükü, onun po- eziyəsinin səciyyəsi də, ma- hiyyəti də məhz bu məqam- larda üzə çıxır.

Ümumiyyətə, yaradıcı- lığının bütün məzmununda Qarabağın zəngin mənəvi həyatı, irsi, mədəniyyəti, onun coğrafiyası, təbəti canlanır. Şair əksər şeirlərində, bədii yaradıcılığının bir çox məqamlarında keçmişin ən yaxşı keyfiyyətlərinə gələcəya daşıya bilib. "Daşıya bilib" ifadə qəribə görünməsin. Keçmiş gələcəye daşımaq, tanıtmaq üçün irsi, mənəvi yaddaşı qorumaq üçün şairin özünün körpüye əvərilməsi gərəkdir. Əli Mahmud Qarabağın köhne, "ağırtaxta" kişilərindəndir. Özü də, poeziyası da bu mənada etibarlı, sədəqətlə bir zaman körpüsüdür.

Köhne söz xırıldarları ifa- desində "hüsni-xitam" üçün Əli Mahmud dostumuzun çıxdanlığı - "başına daş düşməş" ayrılıq çağlarında Şuşanın, Cıdır düzəninin hə- sətələ yazılmış şeirlərindən (belə şeiri çıxdır şairin) misal getirmək isteyirəm:

Cıdır düzü igidlərin oy- lağı,

Maral yali gözəllərinin yayağı,

Ceyranqaçan ovçuların ovlağı,

Hər qayanın, hər ciğının adı var,

Cığıklın, ləçəklərin ar- zuları.

<p